

- право не виконувати явно злочинне розпорядження чи накази (ст. 60, ч. 1);
- заборона бути двічі притягнутим до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (ст. 61, ч. 1);
- право на презумпцію невинуватості (ст. 62, ч. 1);
- заборона будь-кому доводити свою невинуватість у вчиненні злочину (ст. 62, ч. 2);
- заборона ґрунтувати обвинувачення на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях (ст. 62, ч. 3);
- право у разі вироку суду як неправосудного відшкодування державою матеріальної і моральної шкоди, завданої безпідставним засудженням;
- право підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного на захист (ст. 62, ст. 4).
- право не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (ст. 63, ч. 1).
- право підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного на захист (ст. 63, ч. 2).

Список використаної літератури:

1. Тодика Ю. Н. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодика, О. Ю. Тодика. – К. : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2004. – 368 с.

Ключові слова: права, свободи, гарантії, юридичні гарантії, заборони, людина, громадянин.

Ключевые слова: права, свободы, гарантии, юридические гарантии, запреты, человек, гражданин.

Key words: human rights and freedoms, human beings, citizen, legal guarantees, prohibitions.

МАРУЩАК АННА ВАЛЕРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права
Чернівецького юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

СУЧАСНИЙ СТАН ПОЛЬСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Характерною ознакою сучасного громадянського суспільства Польщі є кількісне зростання неурядових організацій, яких в країні налічується понад 15 000, що можна пояснити як значними матеріальними

заохоченнями з боку зарубіжних країн, так і розширенням професіоналізації неурядових організацій [1].

Сучасний стан польського громадянського суспільства є результатом чотирьох різних і одночасних процесів: спочатку на початковому етапі перехідного періоду відбувся процес відновлення та рекомбінації, завдяки якому мережа соціальних організацій, успадкована від старих режимів, адаптувалась до нових демократичних умов. Так по всій країні з'явилася велика кількість нових організацій та соціальних ініціатив. Професіоналізація громадянського суспільства призвела до появи десятків тисяч малих та спеціалізованих організацій громадянського суспільства та фондів за останні два десятиліття. Це, в основному, були невеликі організації, якими керувала держава. Вони зосереджуються на широкому діапазоні місцевих та національних питань та ініціатив, і вони діють у добре структурованому правовому середовищі.

Панівною є точка зору, що громадянське суспільство в посткомуністичній Польщі є слабким і слаборозвиненим. Ця точка зору підтримується здебільшого порівняльними міжнародними опитуваннями. Та існує і протилежна точка зору, відповідно до якої у Польщі діє динамічна еволюційна реальність активної соціальної сфери, члени якої беруть участь у різних видах діяльності.

Протягом останніх двох десятиліть посткомуністичної трансформації центр ваги польського громадянського суспільства перемістився від великих організацій, що базуються на членстві, таких як профспілки та професійні асоціації, до дуже різноманітного сектора професійних організацій громадянського суспільства, засновані на добровільній участі, а також на приватному фінансуванні. Відповідно, надзвичайно суперечлива структура діяльності громадянського суспільства, що існувала в перші роки трансформації, поступово змінювалася на користь позаконфліктної діяльності. Цей організаційний «зсув» породив зміни у відносинах між організаціями громадянського суспільства та державою і політичними партіями.

Організації громадянського суспільства (ОГС) у Польщі набувають різноманітних форм, починаючи від профспілок і закінчуючи добровільними пожежними бригадами. Зазвичай недержавні організації приймають одну з двох організаційних форм: вони можуть зареєструватися як асоціації чи фонди. Фонд – це недержавна установа, заснована з соціальною чи соціально корисною економічною метою. Фонди можуть проводити економічну діяльність і не мають членів. Асоціація – це група людей, які бажають переслідувати спільні інтереси або спільну мету.

У Польщі громадські об'єднання проходять подвійну реєстрацію: як організація і як юридична особа. Процедура реєстрації товариств і фондів дещо відрізняється, враховуючи особливості створення даних суб'єктів. На першому етапі реєстрації товариства необхідно подати заяву про реєстрацію, а також: статут; протокол установчих зборів; перелік засновників; рішення загальних зборів про створення

організації, вибори комітету засновників, вибори президії та органів внутрішнього контролю. Заява разом з додатками подається у двох примірниках. Усі документи повинні бути оригіналами або нотаріально завіреними копіями. Загалом практика в окремих судах є різною, наприклад, деякі суди вимагають три примірники статуту [2].

Основними ознаками асоціації у Польщі є: а) добровільний характер; б) самоврядування (свобода встановлення внутрішніх правил); в) довготривалість; г) неприбуткові цілі (прибуток від комерційної діяльності чи майна не може бути розподілений між членами). «Звичайне» об'єднання не повинно реєструватися в компетентному органі, і воно не має власної правосуб'єктності. Єдиним дозволеним джерелом доходу є членські внески. «Зареєстроване» об'єднання може бути створене мінімум із 15 осіб і зареєстроване у компетентному суді. Порівняно зі звичайною асоціацією, зареєстрований тип має ширший діапазон джерел фінансування. Він може вести господарську діяльність для підтримки своєї статутної місії, приймати пожертви, подавати заявки на субсидії від державного управління, отримувати спадщину.

У третьому секторі Польщі є вираз: «Якщо маєш знайомих – засновуй товариство, а якщо маєш гроші – реєструй фундацію». Фундація утворюється шляхом повідомлення засновника про її створення і виділення певних коштів на реалізацію цілей фундації [3].

Поінформованість громадськості про неурядові організації та їх діяльність відносно слабо розвинена, і все, що люди знають про них, зазвичай отримується через засоби масової інформації, а не через особистий досвід. Згідно з дослідженням, проведеним у 2018 році, лише 13 % поляків були залучені до діяльності таких організацій за рік до опитування. З іншого боку, 19 % дізналися про них від друзів, сусідів або членів родини, тоді як 36 % отримали інформацію у ЗМІ. Близько 42 % респондентів ніколи не чули про неурядові організації. Уявлення про неурядові організації у суспільній свідомості формується насамперед великими організаціями, що є пізнаваними на національному рівні. Менші та/або новостворені не такі відомі, хоча вони часто використовують соціальні медіа для спілкування з громадськістю.

У Польщі дуже багато існує асоціацій та фондів, які відносяться до адвокатури, яка має на меті захист основних свобод та прав людини, громадянських свобод та демократії, рівних прав для чоловіків та жінок, захисту споживачів та прав дітей та сімей. Цей сектор громадянського суспільства неухильно зростає з 1989 року. Поінформованість про значення громадянських прав систематично зростає, а інтерес до діяльності організацій, які захищають права і свободи, посилюється. Ще у 2015 році дві події сприяли зростанню значущості цього сегмента громадянського суспільства. Першою, як і в інших європейських країнах, був приплив мігрантів з Близького Сходу та Африки до ЄС. Питання, пов'язані з цими подіями домінували у публічних дебатах і відобразились на активізації як про-, так і антимігрантських організацій у громадянському суспільстві. З одного боку, неліберальні та націоналістичні сили організовували різноманітні акції протесту проти

(потенційних) мігрантів та міграції. З іншого боку, як реакція, спостерігалось збільшення активності організацій, які захищають права мігрантів. Це було найяскравіше проілюстровано Маршем Незалежності 11 листопада 2015 року, організованим на тему «Польща для поляків, поляків за Польщу» та посиленням активності громадських організацій з прав людини, таких як Фонд Баторі.

У зв'язку з цим також дуже гострою для Польщі стала проблема еміграції студентів. Так, Європа прийняла Польщу, долучила її до інтеграційних процесів у всіх сферах, зокрема у сфері освіти, а це, в свою чергу відкрила колосальні можливості академічної та наукової мобільності – студенти отримують дипломи провідних європейських вузів, які дають конкурентні переваги на ринках праці розвинутих європейських країн і США [4].

Прогнозуючи майбутній розвиток громадянського суспільства у Польщі, науковці опираються на низку суперечливих припущень. Громадянське суспільство може бути сильно піддане впливу непередбачуваних, ключових політичних та економічних подій. Насправді, нещодавно міграційну кризу, яка сильно вплинула на громадянське суспільство у багатьох країнах, не прогнозували ще навіть кілька років тому. Подібним чином розвиток громадянського суспільства може сильно залежати від розвитку в ЄС: чи подолає він поточні відцентрові тенденції та реконсолідується, чи піддається кризі легітимності та роздробленості.

Структура громадянського суспільства буде значною мірою залежати від політичної та ідеологічної спрямованості суспільства. Європеїзація та відступ від лібералізму це два суттєві, але суперечливі чинники сучасного розвитку громадянського суспільства Польщі.

Список використаної літератури:

1. Чекаленко Л. Д. Специфіка формування громадянського суспільства в Республіці Польща. Історичний досвід становлення інститутів громадянського суспільства в країнах Європи: збірник наукових праць. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». К. : Фоліант, 2012. С. 261–272.
2. Окуньовська Ю. В. Діяльність громадських організацій Польщі у контексті її європейської інтеграції: дис. ... к-та політ. наук : 23.00.02 / Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2018. 257 с.
3. Окуньовська Ю. В. Організаційні засади діяльності неурядового сектору Польщі // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія: Випуск XXIV. 2015. С. 296–301.
4. Шиманська К. В. Зовнішня міграція в Польщі в процесі її євроінтеграції: проблеми, шляхи їх вирішення, уроки для України. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 92–98.

Ключові слова: громадянське суспільство, асоціація, фонд, інститути громадянського суспільства, соціальна сфера, неурядові організації.

Ключевые слова: гражданское общество, ассоциация, фонд, институты гражданского общества, социальная сфера, неправительственные организации.

Key words: civil society, association, foundation, civil society institutions, social sphere, non-governmental organizations.

ВИТКОВА ВАЛЕНТИНА СЕРГІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права,
кандидат юридичних наук*

ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ В УКРАЇНІ

Закон України «Про Державне бюро розслідувань» [1] (далі – ДБР) був прийнятий ще наприкінці 2015 року, однак питання, пов'язані із його повноваженнями та місцем у системі правоохоронних органів залишаються мало дослідженими. ДБР для системи правоохоронних органів України є новим контролюючим органом. У ст. 1 ЗУ «Про Державне бюро розслідувань» ДБР визнано центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, що належать до його компетенції. На сьогодні діяльність із запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів здійснюють численні державні органи. Аналогічну або в чомусь схожу компетенцію мають різні підрозділи, підпорядковані МВС України, СБУ, Міністерству оборони України, Офісу генерального прокуратора та іншим центральним органам виконавчої влади.

З метою розмежування компетенції ДБР як нового державного контролюючого органу з наявними в Україні органами в Законі «Про ДБР» наведено статтю 5 «Завдання ДБР»: запобігання, виявлення, припинення, розкриття й розслідування злочинів. Виконання окреслених завдань здійснюється всією вертикаллю посадових осіб і підрозділів ДБР на основі сполучення принципів єдиноначальності та погодження під час прийняття управлінських рішень у межах ДБР, на що вказувалося в науковій літературі [2, с. 235]. Відмінність між процесуальним і матеріально-правовим (адміністративним) погодженням прийняття управлінських рішень полягає в їхніх правових наслідках: відсутність процесуального погодження має своїм наслідком протиправність (недійсність) прийнятого рішення, тоді як матеріально-правове (адміністративне) погодження не впливає на правомірність (дійсність) рішення особи. Виходячи із завдань, а точніше – із урахування категорій осіб, стосовно яких здійснюється робота ДБР, можна провести диференційне порівняння між цим органом та ін. органами виконавчої влади.